

1. *Musei s. Joh. diff. in Exist. an Romanos* Cap. IX. v. 19 = 23. *Jene 1652.*
2. *diff. de vera presentia corporis Christi in S. Coena.* *Jene 1652.*
3. *diff. II. de natura et definitione Ecclesie.* *Jene 1655.*
4. *diff. de resurrectione Christi a mortuis,* *Jene 1653.*
5. *Musei s. petri diff. de Baptismo,* *Helms. 1669.*

DISPUTATIO DECIMA
EX EPISTOLA PAULI
AD ROMANOS, PRO-
PONENS ἀνάλογον CAPITIS

OCTAVI,

*Cujus positiones, diuina adjuuante
gratia,*

PRÆSIDE DAVIDE RVN-
GIO, S. THEOLOGICÆ DOCTO-
re & Professore in Academia Vitebergensi
publico, in privato disputationum Theolo-
gicarum collegio defendet, 10 Julij
horis matutinis,

M. IOACHIMVS GRYPHIVS
HAMBVRGENSIS.

VVITEBERGÆ
Excusa typis Simonis Gronenbergij.

M. D. XCVI.

17. No 15

MAGNIFICO, CONSUL-
TISSIMO ET PRVDENTIS-
simo viro Dn. THEODORO ab HOLTE,
celeberrimæ Reipub. Hamburg.
Consuli Amplissimo.

REVERENDO, PIETATE, DO-
CTRINA, ELOQUENTIA ET AUTORI-
tate antecellenti viro Dn. M. BERNHARDO VA-
GET, Ecclesiæ Hamburgensis ad D. NICO-
LAUM Pastori fidelissimo.

DN. CHRISTIANO GRYP-
PHIO, *verbi cœlestis in eadem Ecclesia ad*
D. CATHARINAE præconi vigilan-
tissimo, PARENTI suavissimo.

nec non
AMPLISSIMO, CLARISSIMO, PRVDEN-
tia & rerum usu præstantiss. humanitate & liberalitate ce-
leberrimo viro, Dn. HIERONYMO VÖEGLE-
RO, inclytæ ejusdem Reip. Senatori
dignissimo,

Dominis Meccenatibus, Patronis & fau-
toribus suis perpetua fide, debitaq;
observantia officiosè colendis

Disputationem hanc Theologicam in sui commen-
dationem dedicat & consecrat

M. IOACHIMVS GRYP-
phius Hamburgensis.

CAPVT OCTAVVM.

Concludit Apostolus huius capituli primam parte disputationem superius tractatam de naturæ nostræ deformitate & misera servitute sub iugo peccati & perpetua lucta carnis & spiritus, inserta gravissima exhortatione ad mortificationem carnis. Altera pars capituli doctrinam de tentationibus & cruce piorum, & consolationibus cruci opponendis complectitur.

PRIMA PARS.

Præcedenti textu capituli septimi multis argumentis & gravissima asseveratione & querela docuit Apostolus, renatos in hac vita nunquam esse aut fieri perfectos, sed perpetuò habere & retinere peccati reliquias & multas sordes, dum, tanquam in carcere, mente serviunt Legi Dei, carne autem Legi peccati. Hinc oritur quæstio, quomodo tales Deo placere possint, quam primis quatuor versibus explicat Apostolus, quorum ἀνάλλοις tractationi sequenti inferemus.

Quomodo renati herentes in sordibus peccatorum Deo placeant.

I.

Perpetuò exercet pias mentes hæc tentatio: Deum iustum iustis & sanctis delectari, eosque in societatem beatitudinis & gloriæ cœlestis recipere: Et huc transferunt dicta, Levit: 11. v. 24. Sancti estote, quia ego sanctus sum. Levit: 20. v. 6. Sanctificamini & estote sancti, quia ego Deus vester. Matth. 5. Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est. 2. Cor. 13. Perfecti estote.

Pontificii & Monachi, considerantes dicta eiusmodi, *Papistarum præsumptio de perfectione nostra.* fingunt, posse hominem in hac vita fieri perfectum & ἀνάλλοις, per auxilium Spiritus sancti, atque sic inherente iustitia placere Deo, quod trahunt dicta: Gen. 6. Noah erat vir iustus & perfectus. Luc. 1. Iohannes paravit Deo plebem perfectam. Anabaptistæ planè insanunt, dum, renatos & Dei filios prorsus peccare non posse, fingunt.

III.

In renatis manet peccatum. Sed experientia ipsa omnes renatos convincit, in anem esse de perfectione interna in hac vita gloriationem. dum coguntur omnes fateri cum Iohanne Apostolo: Si dixerimus, quod peccatum non habemus, mentimur, & veritas non est in nobis. Et cum Paulo: Velle mihi adjacet, perficere autem bonum non invenio, Rom. 7.

IV.

Exoritur itaque quaestio in conscientiis renatorum, qua ratione hi, qui multis peccati inquinamenti sunt deformati, Deo placeant, & quomodo ipsorum obedientia sit accepta? Hanc dilucidè explicat Apostolus his verbis: *Nihil est igitur damnationis his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant; sed secundum spiritum.*

V.

Non dicit Apostolus, nihil superesse peccati in Sanctis, cum contrarium luculenter antè demonstrarit: Sed nihil esse damnationis, seu actu damnans eos, qui sunt in Christo Iesu. Et causam addit, quare peccata, quæ in renatis reliqua sunt, eos non condemnent, quia nimirum renati sunt in Christo Iesu, qui sua innocentia nostras tegit sordes, & legis sententiam sustulit è medio affixam cruci.

VI.

Persona & opera placent propter Christum. Renati ergo non placent Deo propter propriam suam obedientiam, aut inhærentem justitiam imperfectam, sed tantum propter Christum. Additur autem mentio applicationis, quoniam sint, ad quos hoc elogium sit referendum, videlicet, 1. Qui sunt in Christo, videlicet insiti illi per baptismum, & qui eum apprehendunt. 2. Qui non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulant.

VII.

Fides iustificans non est cum mala conscientia. Posteriore hac nota sejungit verè pios ab hypocritis, qui gloriantur, se esse Christo insitos, & profitentur, se nosse Deum, factis autem abnegant. Tit. 1. Fides enim iustificans non potest simul esse cum proposito peccandi & mala conscientia. Qui ergo per fidem Christo sunt insiti, & non ambulant secundum carnem, seu faciunt opera carnis Gal. 5. hi nihil damnationis extimescunt, non propter suam obedientiam, sed propter Christum Iesum.

So

VIII.

Sequenti versu Apostolus tacitam objectionem diluit: Si renati habent peccatum, ergo sunt sub Lege peccati & mortis. Lex peccati vel significat jus peccati, quod est damnare & morti adjudicare, vel ipsam Legē Dei, quæ dicitur Lex peccati, eò quòd peccatum arguat, & quòd peccatum per Legem hominem enecet. 1. Cor. 15. Rom. 7.

Lex peccati.

IX.

Respondet Apostolus, deficere argumenti vim, eò quòd renati liberati sint à Lege peccati & mortis per Legem spiritus vitæ. Quibus verbis simul & causam exprimit, quare nulla damnatio sit renatis metuenda, quia non sunt amplius sub Lege, sed sub gratia, & liberationem nostram à Legis potestate denuo inculcat.

X.

Lex spiritus vitæ dicitur promissio Euangelij de Christo, qui est vita & veritas, cujus doctrina est verbum vitæ, Iohan. 6. Act. 4. Vocatur autem Lex Spiritus, quia per vocem Euangelij datur Spiritus sanctus. Gal. 3. Vnde dicitur ministerium Spiritus. 2. Cor. 3. Improprè autem promissio Euangelij dicitur Lex, vel potius Hebræa consuetudine, & additur mentio vitæ, quia Euangelium proponit doctrinam de vera vita, Christo Iesu, qui in credentibus est & vivit. Gal. 2. v. 20.

Lex Spiritus vitæ.

XI.

Deinceps v. 3 & 4. explicat modum liberationis, quam Lex spiritus vitæ denunciat his, qui sunt in Christo Iesu, & compendio summam totius doctrinæ proponit. Impossibile quidem erat Legi largiri vitam & justitiam, Gal. 3. non suo, sed hominum vitio, quia infirmabatur per carnem, h. e. carnis nostræ corruptio impedit legem, quòd minùs nos justificet.

XII.

Sed Deus defectum hunc supplevit alia ratione, dum proprium suum Filium misit in specie carnis peccato obnoxia. Non dicit, Christum habuisse tantum speciem carnis, aut phantasma, ut Marcionitæ finxerunt; sed docet, Filium Dei suscepisse veram carnem, quæ cum esset absque omni peccato, similis tamen fuit carni peccato obnoxia. Heb. 5. Phil. 2. Psal. 22. Esa. 53.

Species carnis peccato obnoxia.

A 3

Quo.

XIII.

Quomodo autem Christus nos à servitute Legis & peccati liberârit, ostendunt sequentia verba: De peccato condemnavit peccatū in carne. Quorum sensus est: Christus peccatum totius mundi per carnem suam condemnavit, seu expiavit sacrificio *περί ἁμαρτίας* oblato.

XIIII.

Ascham est in Heb. Phrasis obscurior est, quia Hebræam vocem græco sermone exprimit. Vocabula enim *περί ἁμαρτίας* translata ex veteri Testamento significant hostiam piacularem pro peccato, quam Lutherus aliàs vertit ein Sündopffer. Deus itaq; per Christum, victimam pro peccato, damnavit peccata in carne nostra; Non enim recipit Deus hominem in gratiam, nisi satisfactione sufficientissima pro peccato præstita.

XV.

Iustificatio legis impletur in credentibus. Finis piacularis sacrificij, Christi & condemnationis peccati est, ut iustificatio Legis impleretur in nobis. Lex enim Dei est immota norma justiciæ in Deo, quam necesse est impleri in his, qui recipiuntur à Deo in gratiam; Id autem non fit imperfecta nostra obedientias sed merito, passione & morte Christi, quæ fide apprehensa sunt nostra, imputatione Dei gratuita, ut supra dictum est cap. 3 & 4.

XVI.

Ne verò quis arbitretur, stabiliri hac doctrina licentiam carnis, dum, omne peccatum expiatum Christi obedientia, & justificationem Legis in nobis impleri alieno merito, docet, subinde inculcat veram renatorum notam, quòd nimirum non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulent.

Axiomata huius membri.

1. Renatis nulla condemnatio extimescenda.
2. Euangelium non est propriè nova lex, sed ministerium Spiritus & vitæ.
3. Impossibile est Legi quenquam vivificare.
4. Christus non est adoptivus, sed proprius Dei filius.
5. Filius Dei assumpsit carnem nostram *ἁναμασθητόν*, sed tamen similem carni peccato obnoxia propter infirmitates.
6. Chri-

6. Christus factus est *Ascham peccatorum*, h. e. *Victima pro peccato* 2. Cor. 5. idq; semel unica oblatione damnavit Hebr. 9. Vanæ igitur sunt *Missæ Papisticæ*.
7. In justificato per fidem impletur justificatio Legis.
8. Fides justificans nunquam simul consistit cum proposito peccandi.

De carne & Spiritu.

I.

Qui secundum carnem sunt, inquit Apostolus, quæ v. 5.
 carnis sunt sapiunt. Secundum carnem esse, vel, ut postea lo-
 quitur v. 8. in carne esse, non est in conjugio vivere, ut Sy-
 ricius Papa interpretatur; sed vacuum esse timore Dei & si- *In decret.*
 de, indulgere dubitationibus de Deo, eiusq; operibus & ob- *distinct. 8 2*
 sequi cupiditatibus carnis. Tales qui sunt, quæ carnis sunt, *cap. propo.*
 seu veterem hominem delectant & afficiunt, ea tantum sapi- *suiisti.*
 unt & curant.

II.

Qui verò secundum Spiritum sunt, sapiunt ea, quæ sunt
 Spiritus. Secundum Spiritum esse, est donatum esse Spiritu
 Sancto, & receptum à Deo in gratiam, & Spiritus sancti ductum *Sapere se-*
 sequi ad præstanda officia pietatis & dilectionis, Deo & ho- *cundum*
 minibus grata. Tales qui sunt, quæ Spiritus sunt, quæ ad a- *spiritum.*
 lendam & confirmandam fidem, & ad gloriam Dei promo-
 vendam faciunt, ea sapiunt & curant.

III.

Utrumq; membrum antitheseos illustrat ab effectis &
 adjunctis : *φρόνημα σαρκός* est mors h. e. quicquid homo non
 renatus sine Spiritu S. conatur, agit, efficit, id omne est mors,
 seu peccatum & morte dignum, & operatur mortem & da-
 mnationem. *φρόνημα* Spiritus seu bonus motus mentis, volun-
 tatis & cordis in homine renato, conformis legi divinæ *ex φρόνημα*
 citatus à Spiritu S. est vita & pax, h. e. operatur vitam & pa- *carnis &*
 cem, dum renati Christum, qui est vita nostra, inquirunt & *Spiritus.*
 apprehendunt, ex eo veram spiritualem vitam hauriunt, &
 cœlesti conscientiæ pace ac tranquillitate fruuntur.

4. Quia

IV.

Quia verò videri poterat hæc sententia durior, quòd omne φρόνημα σαρκός sit morte dignum, causam affirmati ponit v. 7. Quia, inquit, est inimicitia adversus Deum: Sed quia homines sapientes & politici non volunt videri Dei inimici, explicat ἔχθραν istam Apostolus mentione Legis, cui φρόνημα illud σαρκός non subicitur, ac ne potest quidem. Vnde concludit, eos, qui in carne sunt, Deo placere non posse.

V.

*Inhabita-
tio Spiritus
Sancti.*

Deinceps de Spirituali vita differit, sed in Concreto, prolato nimirum Romanorum exemplo: Vos non estis in Carne; sed in Spiritu, siquidem Spiritus Dei habitat in vobis. Dignitatem & necessitatem huius doni demonstrat sequentibus verbis: Si verò quis Spiritum Christi non habet, is non est eius, h. e. non est verum membrum corporis Christi mystici, cum non eodem Spiritu cum ipso regatur. Vnde necesse est, eum esse extra Christum, & gratia ac spe gloriæ cœlestis excidisse.

VI.

*Quomodo
renati sint
in Christo.*

Sequenti versu 10 confutat Apostolus tacitam objectionem: Qualenam est illud consortium cum Christo, cum illi, qui in Christo sunt, calamitatibus & morti sint obnoxij, Ipse verò ab his immunis, cœlesti fruatur gloria? Respondet Paulus dupliciter: Primò, disparitatem istam conditionis oriri ex peccato, quod quia in Sanctis est reliquum, idcirco corpus peccati affligi & mortificari: Spiritum autem vivere h. e. renovare hominem ad vitam spiritualem, idq; beneficio gratuitæ justificationis, ex qua hæc naturæ renovatio ortum trahit.

VII.

Altera responsio ad propositam objectionem continetur v. 11. Disparitatem istam tantum esse certi temporis, videlicet, quamdiu in hac vita hæremus: Tandem enim nos quoq; ex mortuis resuscitati eandem vitam, qua Christus vivit, in gloria fruemur, idq; propter eundem Spiritum in Christo & in nobis habitantem: Cum impossibile sit, capite resuscitato & vivente, membra omnino emori aut interire.

VIII.

Confu.

Confutationi hujus argumenti subjicit Apostolus *παρ-
εινεσις* brevem ad studium novæ obedientiæ argumentis a- *Nova obe-*
liquot nervosis adhibitis : 1. Quia talis obedientia est debita, *dientia re-*
2. Quia ejus contrarium parit mortem. 3. Quia novam obe- *natorum*
dientiam comitatur vita, cum videlicet ea testetur de vera *est debita.*
fide, qua homo justificatur & fit æternæ vitæ hæres.

Ex hac textus *ἀναλύσει* de peccato reliquo in sanctis, *Σώουσι*
de lucta carnis & Spiritus, de diversis studiis hominum car- *locorum*
narium & spiritualium, de gratiosa in habitatione Spiritus *doctrina.*
sancti, de unitate mystici corporis Ecclesiæ, ejusque cum
Christo capite conjunctione, de studio novæ obedientiæ
differi potest : Nos autem hac vice unicum de libero homi-
nis arbitrio locum paucis perstringemus ex dicto Apostolico:
Sapere carnis est inimicitia adversus Deum.

De libero arbitrio, seu de viri- bus humanis.

I.

Speciosum est Liberi arbitrii nomen, cujus occasione mul-
ti decepti finxerunt, in homine superesse liberum arbitri- *Quid no-*
um in omnibus, tam rebus spiritualibus, quam rationi huma- *minis.*
næ subjectis. Vocatur autem **ARBITRIUM** propter men-
tis humanæ judicium de rebus oblatis, & **LIBERUM** pro-
pter voluntatis liberam electionem.

II.

Græci vocant τὸ *αὐτεξέσισιν* ἢ *αὐτοδέσποτον*, quæ vo-
cabula significant liberam potestatem nullius imperio subje-
ctam. Sed in utraque lingua ambitiosior est appellatio, quam *Cautela*
res ipsa ferat, de qua hoc loco agitur : Et Pelagius ex titulo *de appel-*
Liberi arbitrii dogma suum de integris in homine viribus ad *lationibus.*
liberè amplectendum bonum, & declinandum malum ex-
truxit.

III.

Monachi & Papistæ, etsi damnant opinionem Pelagii:
Tamen partem ejus retinent, judicantes, Liberum arbitrium
superesse quidem homini non renato, etiam in rebus spiri-
tualibus, sed variè impeditum & turbatum. Quorum deliriis

B

ab

In lib. de servo arb. ab Erasmo propugnatis opposuit Lutherus nomen & rem
lib. 3. cont. 2. Epist. SERVI ARBITRII, quæ appellatio sumpta est ex Scriptu-
Pelag. c. 8. ra Ioh. 8. v. 34. Rom. 6. v. 16. 2. Pet. 2. v. 19. A quo quis
Remouens tur cognatæ quæstio- nes, I. superatus est, hujus & servus est. Et Augustinus vocat arbi-
trium captivatum, servum & amissum.

IV.

Omissa autem quæstione de vocabulis, status quæstio-
nis considerandus est: Non enim disputatur, an in homine
non renato sit anima rationalis, habens aliquam potestatem
judicii in mente & electionis in voluntate, in qua significa-
tione aliqui veterum termino liberi arbitrii usi sunt.

V.

Neque hoc quæritur, an mens & voluntas hominis
libera sint ad peccandum, seu liberè peccent, non coactè, non
necessitate absoluta: Nam de hoc rectè Augustinus: Homo
in malo habet liberum arbitrium.

VI.

Quare causa peccati non in Deum, non in fatum aut
necessitatem est referenda, vt Valla fecit, sed in propriam
voluntatis malitiam. Reuera autem hoc genus libertatis ser-
vitutis nomine potiùs est appellandum. Nam qui facit pec-
catum, servus est peccati, Ioh. 8. v. 34.

VII.

Neque hoc versatur in quæstione, utrum homo non re-
natus habeat aliquam libertatem in rebus externis, rationi
& potestati suæ subjectis, ut, an possit mouere digitum aut
pedem, emere, vendere, contractus & commercia exerce-
re: De his enim actionibus nulla est hoc loco quæstio. Im-
peritè igitur Valla doctrinam de libertate voluntatis & con-
tingentia huic doctrinæ immiscuit.

VIII.

Neque de externa honesta disciplina, seu de externis
operibus Legis quæritur, an homo ex suis viribus possit ab-
stinere à cæde, adulterio, furto, maledicto. Docet enim Scri-
ptura & testantur historiæ Ethnicorum, posse hominem ta-
lia quodammodo præstare, etiam sine speciali Spiritus auxi-
lio.

IX.

Tribuit enim Paulus gentibus vim, ex creatis rebus in-

vestigandi aliquam notitiam Dei: Imò tribuit idem homini non renato iustitiam carnis, dum docet, gentes quæ ea, quæ Legis sunt, facere, Rom. 1, 20. 2, 14. Et ipse sibi non dum renato iustitiam carnis Spiritu vacuum vendicat, Phil. 2. v. 6.

X.

Præterea Lex Dei coërcet etiam non renatos, ne ruant in manifesta scelera. 1. Tim. 1. v. 9. Et hanc liberi arbitrii iustitiam carnalem seu obedientiam externam remuneratur Deus præmiis huius vitæ, etiam non renatis, perinde ut in eius violationem gravissimè animadvertit.

XI.

Et si autem largimur homini non renato aliquam facultatem præstandi externam disciplinam: Tamen hoc ipso non stabilimus eorum errorem, qui censent, hominem non renatum, dum facit opera præceptorum, non peccare, ac proinde habere meritum congrui. Impossibile est enim sine fide placere Deo, Heb. 11. v. 6. Et, quicquid non fit ex fide, peccatum est, Rom. 14. v. 24.

XII.

Multò verò minùs probamus scholasticorum dogma, quòd homo non renatus virtute liberi arbitrii possit implere præcepta Dei, quoad substantiam actus, & Spiritus gratiam tantùm conferre actui isti vim meritoriam. Hæc portentosa opinionum stabilire conati sunt hi, qui Legem Dei possibilem esse in hac naturæ corruptione, docuerunt, Contra dicta, Rom. 7. v. 14. Rom. 8. v. 3. Gal. 2. v. 16.

XIII.

Removendæ sunt etiam ex hac disputatione reliquæ quæstiones cognatæ, ut de libero arbitrio Adami ante lapsum, de libertate voluntatis renovatæ per Spiritum sanctum, de libero arbitrio angelorum & beatorum in coelis.

XIV.

Nec propriè huc pertinet quæstio de auditu verbi: Fatendum est, hominem non converti à Deo, nisi per ministerium verbi, Rom. 10. Fides ex auditu est, auditus per verbum Dei. Et furores Swenckfeldii, extenuantis efficaciam verbi, ut & Enthusiastarum ex particulari revelatione cœlestis Patris regenerationis beneficiùm expectantium, detestandi sunt. Requirunt

Augustin.
lib. 5. de
Civit. c. 15.

Meritum
congrui.

Pelagius,
Scholastici

V.
Libertas
Spiritualis
trium gra-
duum.
L. Con.

VI.
Libertas in
externo usu
mediorum
conversionis
nostræ.

rit enim Dominus studium audiendi & cognoscendi verbi
ab homine etiam non renato, perinde ut reliqua opera guber-
nationis externæ locomotivæ.

XV.

*De auditu
verbi Dei.*

Posse etiam hominem non renatum suis viribus audire
verbum Dei, vel legere, extra omnem controversiam est: Ne-
que enim truncus est, aut lapis, neque sic à Deo convertitur,
ut ex trunco aut lapide fit statua, sed necesse est, accedere no-
titiæ, lectionis vel auditus beneficio animo impressam.

XVI.

*De fide
ad Pet.
cap. 32.*

De hoc Augustinus inquit: Firmissimè tene & nullate-
nus dubites, posse quidem hominem, quem nec ignorantia li-
terarum, nec aliqua prohibet imbecillitas vel adversitas,
verba Legis & Euangelij sive legere, sive ex prædicatoris
ore audire: Sed ut, quod audit corpore, corde etiam perci-
piat, & accepta divinitus bona voluntate facere & velit &
possit, neminem posse, nisi quem Deus gratia sua prævenit.

XVII.

Quibus Augustini verbis argumentum de auditu ver-
bi, quatenus ille est in hominis potestate, & de fructu atque
efficacia auditus illius, qui non est in nostra potestate, diluci-
dè expeditum est. Ac proinde non sequitur: Homo potest
audire verbum Dei: Ex suis igitur viribus aliquid ad effici-
endam conversionem confert. Si enim vel maximè omne
vitæ tempus audiendo consumeret, nihilo magis inde reno-
varetur, quàm si aliud quippiam ageret, nisi Deus peculia-
ri Spiritus sancti auxilio per auditum verbi in cordibus ope-
raretur.

XVIII.

Status,

Proprius igitur status quæstionis de viribus humanis
versatur circa objecta spiritualia, conversionem ad Deum,
illuminationem obtenebratæ mentis & immutationem a-
versæ voluntatis, & spiritualem renovationem cordis affe-
ctuum ac reliquarum virium: Vtrum homo non renatus ad
hæc inchoanda vel efficienda ex suis viribus aliquid agat
vel conferat?

XIX.

Firmiter itaque tenenda est ἀπόφασις propositæ quæ-
stio-

stionis: Hominem ex suis viribus nihil agere aut conferre ad inchoandam conversionem vel efficiendam interiorem renovationem mentis, voluntatis & cordis.

ἀδυναμία
virium
humana-
rum.

XX.

Fundamenta huius assertionis ex Scriptura sunt plana: Eph. 2. v. 5. Sumus mortui in peccatis. Colof. 3. v. 13. Cum essetis mortui in delictis. Quantum igitur mortuus ad resurrectionem suam potest asserre adiumenti; tantum spiritualiter mortuo ad vitam spiritualem in se accendendam superest virium.

XXI.

Illustrius patet hoc ex distributione præcipuarum potentiarum animæ: Ut enim fiat in homine conversio, necesse est. 1. in mente novam lucem accendi veræ agnitionis Dei, secundum essentiam & voluntatem, in lege & Evangelio patefactam. 2. In voluntate hominis necesse est talem fieri mutationem, ut homo monstrata bona amplectatur & Deo obediat. 3. In reliquis inferioribus viribus necesse est esse conformitatem, obsequentem iudicio rationis & motui voluntatis. Quod si demonstratum fuerit, nulla in parte quicquam reliquum esse virium homini non renato in rebus spiritualibus, evicta nimirum thesis erit.

Distributio
præcipua-
rum poten-
tiarum
hominis.

XXII.

De mentis humanæ in divinis rebus cæcitate testimonia Scripturæ sunt illustria 1. Cor. 2. v. 6. Sapientiam Dei nemo Principum huius seculi cognovit: 1. Co. 2. v. 14, Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. ubi diligenter propositionis subjectum & prædicatum consideranda veniunt.

Mentis cæ-
citas.

XXIII.

Non loquitur Apostolus priori dicto de Epicuræis, quos Petrus 2. Cap. 2. v. 12. vocat ἀλογα ῥῶα, sed de Principibus huius seculi, præstantibus ingenio, sapientia & virtute, Scipione, Catone, Socrate, Aristide &c.

XXIV.

Nec loquitur de his, qui speciali Dei iudicio sunt traditi Satanae excæcanti ipsorum corda, ut videntes non videant, qui dicuntur homines κατεφθαρσμένοι τὸν νοῦν 2. Tim.

B 3

3.

*Animalis
homo.*

3. v. 8. & διεφθαρμένοι τὸν νοῦν. 2. Cor. 4. v. 4. Sed dicto loco 1. Cor. 2. loquitur Apostolus de homine ψυχικῶ Spiritum non habente. Epist. Iudæ. 19. qualis est ex origine prima, & quicquid institutione & exercitatione ex principiis naturalibus addiscere aut acquirere potest.

XXV.

His itaq; nimirum principibus huius seculi, & in genere omni homini ψυχικῶ adimit Apostolus duo distincta, γυνῶναι σοφίαν θεῶν, & δεῖξαι τὰ τῶν θεῶν: Docens nimirum, eos neque suis viribus sapientiam Dei invenire aut cognoscere, neque, si offeratur aliunde, eidem assentiri, eamq; firma assensione amplecti posse: Quin potius sapientes huius seculi, sapientiam Dei, judicant, stulticiam esse 1. Cor. 1. v. 23.

XXVI.

*Tenebræ
mundi.*

Id ipsum ostendunt dicta, quæ, totum terrarum orbem, omnésq; homines tenebris immerfos, docent. Ioh. 1. v. 5. Lux in tenebris lucet. Eph. 5. v. 8. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux, non ex proprijs viribus, sed in Domino. Eph. 4. v. 17. Ambulant gentes in vanitate mentis, habentes tenebris obscuratum intellectum. Ut ergo tenebræ seipsas illustrare nequeunt; ita mens hominis non renati semetipsam divina luce cœlestis sapientiæ imbuere non potest: dicente Christo, Matth. 16 v. 17. Caro & sanguis non revelavit tibi.

XXVII.

*Voluntatis
aversio, &
inimicitia.*

De voluntatis humanæ affectione erga Dei mandata illustre est testimonium huius loci, in cuius explicatione nunc versamur, Rom. 8. v. 7. φρόνημα σαρκὸς est inimicitia adversus Deum. Non loquitur Apostolus de affectibus libidinis, iræ, avaritiæ, superbiam, quos ἐπιθυμίαι nomine solet designare: Sed φρόνημα σαρκὸς significat voluntatis non renatæ supremas vires, conatus & motus, quos dicit Deo adversari, & non tantum esse inimicos, sed ipsam ἐχθρα, ostendens nimirum, nihil eis inesse, quod Deo placeat.

Sapere carnis.

XXVIII.

Id ipsum Eph. 2. v. 3. probat Apostolus: Eramus natura filij iræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum. Filij enim

enim Dei non ex voluntate carnis aut viri nascuntur, Ioh. 1.
Ideoque omnes sumus servi peccatorum Ioh. 8.

XXIX.

Patet hoc quoq; ex prioris membri immota descriptione. Quale enim est iudicium mentis in homine non renato de rebus Spiritualibus: Talis est etiam motus voluntatis iudicium consequens. Sed illud non modò est infirmatum & vulneratum, verùm planè est corruptum, dum summam Dei sapientiam stulticiæ comparatam irridet: ac proinde mirum non est, consimilem esse huic depravationi voluntatis non renatæ motum.

XXX.

Reliquas inferiores potentias ac vires affectuum & motu in membris quod attinet, Scriptura eis quoq; ἀποξίαν *Inferiorè* multiplicem, & ἀδυναμίαν in rebus Spiritualibus ascribit *virium* Rom. 3. v. 10. 11. 12. Et quid multa? Tota natura hominis *corruptio.* peccato originis miserè deformata, ad cognoscendum, amplectendum & amandum spirituale bonum planè inutilis facta est, & tota fertur ad malum Gen. 6 & 8. Ideo vocatur cor lapideum, Ezech. 36. v. 26. durum, pœnitere nescium, Rom. 2. v. 5. vanum, Psal. 5. v. 10. callo obductum, Marc. 6. v. 52.

XXXI.

Verè itaq; Christus dicit Ioh. 15. v. 5. Sine me Nihil potestis facere: Nisi enim Christus aperiat cor, Act. 16. Apertio
riat obscuratos oculos mentis nostræ, Eph. 1. v. 17. 18. Det *cordis est*
intellectum ad discendum statuta Dei, Psal. 119. Det cor no- *solius Chri*
vum, Ezech. 36. v. 20. Et scribat legem suam in visceribus *sti opus.*
nostris, Jerem. 31. Nisi is det spiritum suum in medio nostri,
Ezech. 36. Spiritum intellectus & sapientiæ, Esa. 11. v. 2.
Perpetuò in tenebris & umbra mortis desidendum nobis fo-
ret, Luc. 1. v. 75.

XXXII.

Idem ille Dominus est, qui lapideum cor nostrum au-
fert, Ezech. 36. frangit, 1. Reg. 10. v. 26. Circumcidit, Deut. *His vocib9*
30. v. 6. Conterit, Psal. 51. v. 19. Ezech. 6. v. 9. Et novum *scriptura*
cor creat, Ezech. 36. Psal. 51. Vivificat, Esa. 57. v. 15. Purifi- *conversio-*
cat, Act. 15. v. 9. Deniq; nos totos regenerat & de novo creat, *nem descri-*
Ioh. 3. Eph. 4. v. 24. *bit.* 33. Pa-

XXXIII.

Paret ex his, Deo initium, medium & finem totius operis conversionis & salutis nostræ ascribendum esse. Neq; enim nostrum velle prævenit Dei gratiam secundum perversa dicta: Trahit Deus, sed volentem trahit. Et tantum velis & Deus præoccurret tibi; Sed Deus est, qui ex nolentibus facit volentes, loh. 6. Is est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona sua voluntate, Phil. 2. v. 13. 2. Cor. 3. v. 5. Non sumus idonei ex nobis ipsis cogitare aliquid, tanquam ex nobis.

XXXIV.

Synergiste Alij etsi initium conversionis novorum motuum spiritualium tribuunt Spiritui S. Tamen in progressu aliquid largiuntur viribus humanis, quas adjuvari dicunt divinitus voluntatis nostræ assensu & obedientia. Sed idem Deus, *De vocabulo adjuvandi.* qui operatur velle, is etiam dat perficere nobis: Et quomodo adjuvari potest id, quod planè est inimicum & adversum Deo, nisi prius innovetur? Et quando mens assentitur verbo, non facit id ex suis viribus, sed Spiritus S. gratia.

XXXV.

Aliud autem est loqui de Spiritus S. auxilio, quo renati semper indigent, sed tum non adjuvat Spiritus S. vires humanas, sed donum renovationis à se collatum sustentat, auget, confirmat in sanctis, & dat gratiam perseverandi, juxta dicta Phil. 1. v. 6. Qui coepit in vobis bonum opus, perficiet usq; in diem Iesu Christi. 2. Cor. 12. Virtus Dei infirmitate perficitur.

XXXVI.

Voluntas non renata reluctatur conversioni & non est ociosa. Rectè itaq; dictum est à D. Luthero: Voluntatem hominis in conversione habere se purè passivè, h. e. ex suis naturalibus viribus ad inchoandam aut perficiendam conversionem nihil afferre facultatis. Fatendum est sanè, cum Spiritus Domini incipit renovare naturam nostram [neq; enim momento mathematico, vel Enthusiastico absolvitur conversio] oriri in homine luctam carnis adversus Spiritum: Et sic, voluntatem hominis non esse ociosam in conversione sui; sed spiritui oblucri & resistere, non negamus.

XXXVII.

Tandem tamen Spiritus sancti opus in convertendo homine absolvitur, non mente & voluntate hominis inscia, aut aliud agente, sed conando, carni reluctando & assentiendo. Et, hos esse motus mentis & voluntatis humanæ, manifestum est. Oriuntur autem non ex naturæ viribus, sed ex Dei operatione.

XXXVIII.

Quatenus ergo mens hominis illuminata à Spiritu sancto, intelligit verbum Dei, eique assentitur, & voluntas cœlesti gratia immutata & renovata non amplius sequitur φρόνημα σαρκός, sed πνεύματος, & consilium Dei in verbo monstratum sequitur, eatenus, mentem & voluntatem non esse quidem otiosam, fatemur, sed, ideo ad sui conversionem aliquid conferre, negamus.

Voluntas renovata non est otiosa.

XXXIX.

Neque tamen propterea mediorem usum, videlicet auditum & lectionem verbi Dei, è medio tollimus: Operatur enim Deus conversionem hominis, quando & ubi vult, ut inquit Augustana Confessio, ubi temporis mentio respicit ad vocem Dei, Psal. 95. v. 11. repetitam Hebr. 4. v. 7. Holiæ, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. Et ad illud Esa. 65. v. 2. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem.

Articulo quinto. Rom. 10. v. 12.

XL.

Nec mentio loci remittit hominem ad Enthusiasmos captandos, sed ad Ecclesiam, ubi vox Evangelii sonat de Christo, per quam Spiritus sanctus est efficax, Rom. 10. Fides ex auditu est, auditus per verbum Dei. Luc. 8. Qui habet aures audiendi, audiat.

XLI.

Quare, audiendum esse verbum & meditandum, docemus, idque hominem etiam non reatum carnali quodam instituto facere posse, & ex mandato Dei debere, statuimus. Quòd verò auditus verbi fructificiat ad salutarem lucem accendendam in mente hominis, & voluntatem impiam convertendam atque immutandam, id non auditui, tanquam nostro operi, sed solius Spiritus sancti clementi operationi per

Fructus auditus verbi est ex solo Deo.

C

verbum

verbum efficaciter agenti acceptum ferri debet, Rom. 9.
Non est volentis, nec currentis, sed Dei miserentis.

XLII.

Vtrinque igitur cavendi sunt Scopuli, tum ne, viribus humanis aliquid largiendo, vel Pelagii, vel Semipelagianorum & Synergistarum stabiliamus errorem: Tum ne Enthusiastarum & Eucherarum, ut & nostro seculo Munzerianorum, deliria quoquo modo confirmemus, sublato mediocrum usu.

SECUNDA PARS CAPITIS.

Posterior pars capituli octavi tota consumitur in consolatione piorum, quorum fides & spes multis machinis & ignitis diaboli telis impugnatur. Sunt autem præcipuæ tentationum classes. 1. De propria infirmitate & indignitate. 2. De multiplicibus ærumnis, spem piorum labefactantibus. 3. De æterna Dei prædestinatione. 4. De finali perseverantia.

Prima tentatio propria infirmitatis.

I.

Et si multæ sunt sanctorum imbecillitates & peccata, tamen ideo non exciderunt gratia Dei, vel amittunt nomen & gloriam filiorum Dei, modò se patiantur regi Spiritu Dei, & non indulgeant pravis motibus concupiscentiæ: Qui Spiritu Dei ducuntur, hi sunt filii Dei, v. 14. Quia enim archæ bonem salutis æternæ & filiorum Dei acceperunt Spiritum sanctum, de jure filiorum Dei dubitare non debent.

II.

Attributa filiorum Dei. Declarat hoc Apostolus ab attributis filiorum Dei, & operatione Spiritus sancti in illis. Filii Dei, inquit, acceperunt Spiritum non servitutis ad timorem, sed *hōdōiā*, nimirum eum thesaurum, qui filiorum Dei est proprius. Est itaque primum filiorum Dei attributum, quod Spiritum *hōdōiā* acceperunt, v. 16. Alterum, quod ex eo Spiritu Deum

Deum, ut Patrem, appellant, v. 15. Tertium, quòd interno Spiritus sancti testimonio hæc ipsorum fides roboratur, v. 16. Quartum, quòd cœlestis & æternæ hæreditatis adeundæ certam spem habent, utpote filii, v. 17. Quintum, quòd nihilominus ad Christi exemplum in hac vita, cruce & calamitatibus exercentur, v. 17.

De Spiritu sancto.

I.

Multa sunt illustria testimonia, toto capite octavo Epistolæ ad Romanos sparsa, de gratiosa inhabitatione Spiritus sancti, ejusque in nobis effectis, ex quibus doctrinæ de persona, officio & beneficiis Spiritus sancti brevem *σύντοξιν* subjiciemus.

II.

Vocatur hoc loco Spiritus sanctus, Spiritus Dei, v. 14. Spiritus ejus, qui suscitavit Christum à mortuis, v. 11. Spiritus Christi, v. 10. His verbis & æterna Deitas Spiritus sancti & *ὑποστάσις* à Patre & Filio differentia exprimitur. Siquidem enim est Spiritus Dei Patris, non ipse Pater sit, necesse est: Et tamen quia Dei Spiritus est, verus Deus sit, oportet.

III.

Hoc ipsum multis quoque aliis Scripturæ testimoniis *Nomina* est perspicuum, quia nimirum Spiritum sanctum sacrae literæ *Dei* Deum & Iehovam appellant, 2. Sam. 23. v. 3. 1. Cor. 3. v. 16. 1. Cor. 12. v. 6. Act. 5. v. 4. Act. 28. Esa. 6. Luc. 1. Act. 1. Veritas, 1. Ioh. 5. v. 6. Quæ testimonia alibi plenius excutiuntur.

IV.

Adhæc Scriptura sacra tribuit Spiritui sancto attributa, *Attributa* quæ sunt solius divinæ naturæ propria, qualia sunt æternitas *Dei*. Heb. 9. v. 14. Scientia omnium Dei profunditatum, seu Omniscientia, 1. Cor. 2. v. 10. Omnipræsentia, Psal. 139. v. 7. 1. Cor. 3. v. 16. Omnipotentia, 2. Tim. 2. v. 7. Esa. 11. v. 2.

V.

Præterea opera, quæ sacris monumentis Spiritui sancto assignantur, æternæ illius divinitatis & omnipotentiae *Opera Dei*, sunt

sunt immota documenta, ut Creatio omnium, Gen. 1. v. 2. Psal. 33. v. 6. Prædictio rerum multis seculis antè, quàm fiant, Act. 1. v. 28. 2. Petr. 1. Esa. 41. Gubernatio & defensio ministerii, Act. 13. Miracula, Act. 10. Sanctificatio & vivificatio, 2. Cor. 3.

V I.

*Cultus
Dei.*

Postremò quia honor adorationis, soli Deo debitus, Spiritui sancto tribuitur, ut Paulus jurat per nomen ejus, Rom. 9. Baptizamur omnes in nomine eius, Matth. 28. ac credimus in Spiritum sanctum, non minùs, ut in Patrem & Filium: Verus igitur Deus est Spiritus sanctus.

V II.

*Processio
à Patre
& Filio.*

Vocatur autem in textu Spiritus Patris, v. 11. & Spiritus Christi v. 10. Non modò, quòd unius est cum Patre & Filio essentialitè: Sed etiam quia ab æterno à Patre & Filio procedit, Galat. 4. Iohan. 20.

V III.

Officia & beneficia Spiritus sancti aliqua recenset Apostolus in textu: Habitat enim in sanctis, v. 9. Nò enim momentaneo beneficio tantùm afficit suos, subito aliquo motu eorum corda percellens, sed habitat in illis, Ioh. 14. & cum eis manet, nisi peccatis contra conscientiam excutiat.

V IX.

*Beneficia
Spiritus
sancti in
renatis.*

Effectus inhabitantis Spiritus sancti in nobis sunt: P R I M O: Gubernatio fidei, doctrinæ & vitæ piorum. Qui enim Spiritu Dei ducuntur, hi sunt filii Dei. S E C U N D O: Obligationis promissionis Evangelicæ & gratuitæ adoptionis nostræ ad jus filiorum Dei: unde dicitur ἀπαρχὴ, & pignus hæreditatis nostræ, Rom. 8. 2. Cor. 11. v. 22. & 5. v. 5. Eph. 1. v. 14. Quia dat testimonium Spiritui nostro, quòd simus filii Dei. X.

T E R T I O: Est spiritus precum, per quem clamamus Abba Pater, Zach. 12. v. 10. Rom. 8. v. 15. Gal. 4. v. 6. Q U A R T O: est spiritus foras pellens timorem & servitutem, & afferens fiduciam & libertatem, virtutem, & παρρησίαν, Rom. 8. v. 15. 2. Tim. 1. v. 7.

X I.

Q U I N T O; Spiritus φρόνημα est vita & pax, Rom. 8. v. 6.

v. 6. hoc est, vivificat, sanctificat, & regenerat corda creden-
tium, & dat veram pacem conscientiae cum Deo. SEXTO: est
vinculum conjunctionis nostrae spiritualis cum Christo: Qui
enim Spiritum Christi non habet, non est ejus, non perti-
net ad integritatem corporis Christi mystici, quod vno, eodem
que Spiritu animatur & regitur. SEPTIMO: Est consolator ad-
juvans infirmitatem nostram & pro nobis orans v. 26.

XII.

Et haec quidem beneficia attingit Paulus hoc loco,
quibus adde officium docendi, quo doctrina ac miraculis
clarificat Christum & colligit Ecclesiam, ministerium verbi
regit & conservat, Ioh. 14. & 16.

Secunda tentatio crucis.

I.

Post considerationem peccati & propriae indignitatis
atque infirmitatis, vehementer fidem piorum, quod sint Dei filij,
exercet, & tantum non labefactare conatur consideratio cru-
cis & calamitatum, quibus pij subjecti sunt in hac vita.

II.

Subjungit itaque Apostolus aliquot consolationes, quibus *Consolat.*
mentes afflictæ se sustentare & consolari queant. *in cruce.*

Earum prima est petita ab ordine divinitus instituto,
quo suos aliter glorificare non decrevit, quam per crucem,
dicente Apostolo: Quod simus hæredes Dei & cohæredes
Christi, Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.

I.

III.

Eundem ordinem indicat Christus Luc. 22. Dispono
vobis regnum, sicut & mihi disposuit Pater. At quomodo
hoc est factum? Luc. 24. Nonne oportuit Christum pati &
intrare in gloriam suam? Et 2. Tim. 2. v. 11. Si conmortui
fuerimus, & convivemus: si sustinemus, & conregnabimus:
Per multas enim tribulationes oportet ingredi in regnum
Dei Acto. 14.

IV.

Secunda consolatio est à collatione praesentium æru-
mnarum & futurae gloriae: Existimo, inquit, passiones huius
saeculi non esse dignas, quæ conferantur cum futura gloria,
quæ

II.
Collatio
calamita-
tum &
gloriae.

quæ revelabitur in nobis. Idem argumentum repetitur 2. Cor. 4. v. 17. Momentanea levitas tribulationis nostræ immensum gloriæ pondus parit. Et Christus Ioh. 16. de cruce inquit; Modicum & non videbitis me. Psal. 30. Ira eius momentum Esa. 55. Ad momentum dereliquite. De consolatione verò: Gaudium vestrum nemo auferet à vobis.

V.

III.
συμπά-
θειά omniū
creatura-
rum.

Tertium solatij argumentum ducitur à συμπαθεία toti-
tius creaturæ: Levat dolorem non nihil, si is ad plures simul
spectet: Sed non modò pij affliguntur in hac vita, verùm to-
ta natura, omnesque creaturæ ingemiscunt & expectant di-
em, quo filij Dei revelabuntur.

VI.

Amplificatur argumenti antecedens ex collatione du-
plicis creaturarum conditionis, quarum altera est libertatis,
altera servitutis. Creata enim sunt omnia, ut gloriæ Dei & u-
tilitati hominum serviant, interim verò per peccatum subje-
cta sunt vanitati, h. e. corruptioni & multiplici ἀταξία. Cui
tamen serviunt, sed ἀκρία propter eum, qui ea subiecit in spe
liberationis, quia & ipsa liberabitur creatura à servitute cor-
ruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

VII.

Prosopo-
pœia Pau-
lina.

Tribuitur creaturis ἀποκατάδοκία h. e. anxia quædam
expectatio & desiderium soli Deo cognitum per Prosopo-
pœiam Scripturæ usitatam, non quòd inanimatis creaturis
sensus aliquis inest.

VIII.

Opinio de
perpetui-
tate crea-
turarum.

Ex verbis hisce Apostoli conati sunt quidam veterum
& recentiorum adstruere opinionem, de creaturarum omni-
um tali liberatione, qua ipsæ in altera vita, salva substantia
sua, & qualitatibus mutatis, sint duraturæ in omnem æterni-
tatem. Ita, cœlum & quæcunq; in eo sunt corpora, Elementa,
terram & terra nascentia, judicant, non abolenda in extremo
die, sed tantùm mutanda in melius.

IX.

Hæc opinio præterquam quòd in se absurditate laborat
& in assertione est lubrica (neque enim constat, utrum de spe-
ciebus

ciebus tantum, an de individuis, & omnibus, an aliquibus intelligi velint) in manifesta scripturae testimonia impingit. Psal. 102. Opera manuum tuarum sunt caeli, ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes, ut vestimentum, veterascent, & ceu vestem, mutabis eos. Apocal. 20. A facie sedentis super *Luc. 21.* thronum fugiunt caelum & terra, & non est eis inventus locus. 2. P. 3. Coeli incensi solventur & in morem procellae transibunt.

X.

Quartum argumentum consolationis est, ab exemplo *IIII.* omnium sanctorum, qui cruci subjecti sunt & liberationem *Exempla* sui corporis expectant. Sanctos vocat eos, qui primitias Spi- *Sanctorum* ritus sancti acceperunt: Ergo nec tota plenitudo Spiritus, nec absoluta perfectio a sanctis est expectanda.

XI.

Quinta ratio est natura promissionum Evangelij, quae *V.* credentibus in Christum certo salutem pollicentur aeternam, *Natura* sed in hac vita spe possidendam: Spei autem natura est, ut *Spei* circa bona non apparentia versetur: Quae enim videntur, non sperantur; At res non visae, patienter sperandae sunt, si sint promissae.

XII.

Sexta consolatio ducitur a Spiritus S. auxilio sublevante infirmitatem nostram. Id autem apparet in precibus nostris, quas saepe ad Deum fundimus, ignari, quid petamus, profuturum ne id nobis sit, an non. Ideoque Spiritus S. in nobis habitans corrigit istam mentis imbecillitatem, & ipse pro nobis gemitibus inenarrabilibus orat & preces nostras interpretatur, & rogat ea, quae secundum Deum sunt, seu quae Deo placent & nobis sunt ad aeternae gloriae thesaurum consequendum necessaria.

VI.

*Auxilium
Spiritus S.*

XIII.

Septimam consolationem ducit Apostolus a consideratione finis salutaris afflictionum omnium. Etsi calamitates *VII.* videntur fidem & spem piorum labefactare: Tamen scimus, *Finis Salutaris.* diligentibus Deum omnia cooperari in bonum, h. e. esse quasi *συνεργα*, ducentia ad finem Deo gloriosum & nobis salutarem. Cum autem eadem saepius evenire soleant pijs & impijs: ostendit, his solis omnia ad bonum finem producendum conspirare, qui secundum propositum sunt vocati, h. e. electi Dei, 2. Tim. 1. *De*

De cruce piorum.

I.

CRux est passio pijs à Deo imposita in hoc mundo, ad gloriam Dei illustrandam, & piorum utilitatem, & æternam salutem promovendam.

II.

*Duplicia
παθήματα
piorum.*

Passionem vocamus quodvis πάθος adversum, quod mentem pij hominis exercet, & fidem ac spem concutit. Estq; aliud internum, quo Satanas excruciat mentes dubitatione de Dei gratia & voluntate, ex consideratione lapsuum: Aliud externum, quo idem artifex, excitatis malorum hominum voluntatibus, creat pijs certamina, vel in bonis corporis, & facultatibus suis eos affligit. Vtriusq; exemplum est Iob & David. Et Paulus 2. Cor. 7. complectitur vtrumque genus dicens: Intus terrores sunt, foris pugnae.

III.

Causa.

Hæc adversa etsi à Diabolo & impijs sæpius proficiuntur, ut in historia Iob videre est: tamen, quatenus Deo permittente, eaque ad bonum finem ordinante, & metas furori Satanae & impiorum præscribente, fiunt: Eatenus Deus ipse est crucis nostræ causa efficiens, Heb. 12. v. 5. 6. Quem diligit Dominus castigat.

IIII.

*Astrologiæ
abusus.*

Ineptum est causas calamitatum, quibus exercentur pij, referre ad astrorum positum, vel ad materiæ fluxibilitatem: Sunt enim obnoxij malis propter peccatum, Gen: 3. Et quamquam sunt reconciliari Deo per fidem, tamen inhæret illis adhuc mala radix, & vetus homo, de die in diem mortificandus, ut novus crescat, 2. Cor. 4. v. 16.

V.

*Species
calamita-
tum.*

Sunt autem quatuor genera calamitatum. 1. Τιμωρία, est pœna propter peccatum inflicta ab irato Deo impœnitentibus, ut agnitis peccatis resipiscant, & alij timorem habeant. Ita Salomon factus idolatra punitur rebellione multorum, 3. Reg. 11. Populus Israël punitur captivitate Babylonica,

VI.

Altera crucis species est δοκιμασία, de qua nunc proprie

præ loquimur, qua piis & in gratiam à Deo receptis crux imponitur, ut de peccato suo priori cogitent & futura caveant, & veterem hominem mortificent, cum concupiscentiis suis, ut fides, spes, patientia & invocatio illorum probentur & patefiant; ut Dei miranda defensio & liberatio ex ærumnis & periculis inextricabilibus conspiciatur.

VII.

Hæ calamitates non sunt propriè pœnæ, tam respectu eius, qui eas immittit, quàm ejus, qui eas suffert: Non enim infliguntur à Deo irato, nec satisfaciunt pro peccatis admisis, sed credentibus gratis remittitur culpa & pœna propter Christum: Sed respectu scandali dati apud alios retinent aliquem *τιμωρίας* respectum, ut videre est in Davide, cui in gratiam recepto denunciantur afflictiones variæ, quia blasphemare fecerat nomen Domini.

*Cruce pio-
rum non
est pœna
propriè
dicta.*

*2. Sam. 126
v. 24.*

VIII.

Tertia species crucis dicitur *μαρτύριον*, quo pii in casu confessionis quævis supplicia & quòsvis cruciatus subeunt potiùs, quàm agnitam veritatem abnegare velint, ut sanguinis sui profusione testentur, doctrinam Evangelii solam esse veram, & se in ea perseverare usque ad finem. Talis est mors Stephani, Act. 7.

IX.

Sed neque hæc species crucis est satisfactio aliqua pro peccatis, aut meritoria vitæ æternæ, (soli passioni Christi is debetur honos) quæ perinde ex mera gratia datur martyribus, atque aliis in Christum credentibus. Habet autem in altera vita uberiolem gloriam & majora præmia, Apoc. 7. Et, Peritum invitum quodammodo subiturum crucem, prædicat Christus, Ioh. 21.

X.

Quarta species calamitatum est Christi passio, quæ sola est perfectæ dignitatis, & meritoria æternæ vitæ, non sibi, sed omnibus hominibus, ceu *λύτρον* pro peccato, 1. Tim. 2. Rom. 8. Ioh. 3.

Tertia tentatio de predestinatione.

I.

GRavissima est hæc tentatio, qua piæ mentes sæpe affliguntur: Sintne in numero eorum, quos Deus ab æterno

D ele-

elegit ad vitam æternam. Cùm itaque mentionem fecisset
Apostolus eorum, qui secundum propositum Dei sunt voca-
ti, & his omnia cooperari ad bonum, dixisset, subinde pau-
cis perstringit prædestinationis divinæ abyssum, docens, ne-
que eo nomine ullam esse causam, ob quam de æternæ sa-
lutis portu credentes in Christum dubitare debeant.

II.

ut autem dictum hoc Apostoli rectiùs intelligatur,
explicanda est breviter emphasis terminorum: Vocationis
κατὰ πρόθεσιν, & præscientiæ. De prædestinatione verò ca-
pitibus sequentibus *σὺν θεῷ* agemus.

III.

Vocatio.

Vocationis nomen Scriptura hoc in negotio usurpat
de salutari annunciatione seu prædicatione Evangelii, qua
per ministerium verbi divinitus datum errantes in tenebris
vocantur ad lucem filiorum Dei, ad nuptias regias, Matth. 22.
ad cœnam magnam, Luc. 14. ut omnes & singuli, acta pœni-
tentia, in Christum credant, & salutis æternæ hæreditatem
consequantur.

IV.

*Calvinia-
nus error.*

Quia verò Paulus conjungit vocationi divinæ *πρόθε-
σιν θεῷ*, consideranda est hujus vocis propria vis, ne errori
Calviniano fenestræ patefiant. Hi enim fingunt, Deum vo-
care quidem multos externo verbi ministerio & VOLUN-
TATE SIGNI; In paucis verò efficaciter operari per Spiritum
sanctum, illis nimirum solis, quos Deus absoluto suo
decreto & VOLUNTATE BENEPLACITI ab æterno
ad salutem elegit.

V.

Et hos solos statunt vocari *κατὰ πρόθεσιν θεῷ* videli-
cet, quia his solis decrevit Deus dare fidem & Spiritum san-
ctum. Reliqui vocantur quidem eodem verbo, sed ineffica-
ci, non tantùm ex parte hominum, sed etiam Dei, idque *κα-
τὰ πρόθεσιν θεῷ* præter consilium & propositum Dei, quia
nunquam proposuit aut decrevit eos convertere & salvos
facere.

VI.

Ad has imposturas detegendas consideranda est *πρόθε-
σιν*

619

σῆς θεῆς æterna, tam in decreto, quam in ejus executione. Ea
verò non ex humani ingenii commentis, sed ex voce divini. *Proposi-*
tus revelata eruenda est. Impossibile est enim, *πρόθεσις* in *tum Dei*
executione discrepare ab eadem in decreto, cum non aliter *vocantis*
decreverit Deus homines vocare, quam actu eosdem vocat. *homines.*
Neque enim Deus est, ut homo, mutabilis in suo proposito.

VII.

Porro *πρόθεσις* θεῆς circa vocationem hominum dupli- *πρόθεσις*
ci respectu terminatur, altero ex parte Dei vocantis, altero *divina du-*
ex parte hominum, vocationem divinam amplectentium aut *plex respe-*
negligentium. Perinde ut ipsa vocatio dupliciter in Scriptu- *ctus.*
ra accipitur, tum ratione Dei vocantis, tum ratione homi-
num, vocatione rectè, vel secus utentium, 1. Cor. 1. Eph. 4.

VIII.

Ex parte Dei, qualenam sit ejus propositum in voca-
tione hominum, docent plurima Scripturæ testimonia, nimi-
rum: Vult omnes homines ad agnitionem veritatis venire,
1. Tim. 2. v. 4. Vult, omnes ubique pœnitentiam agere. Act.
17. v. 30. Vult, omnem hominem erudiri & perfectum fieri
in Christo, Col. 1. v. 18.

IX.

Et hanc voluntatem seu propositum Dei serium esse, *Seria vo-*
ostendit juramentum, quo Deus per semetipsum jurat, Ezech. *luntas Dei*
33. v. 11. Vivo ego, nolo mortem impii, sed ut convertatur *vocantis*
& vivat. 2. Pet. 3. v. 9. *homines.*

X.

Quare impium & blasphemum est in Deum, fingere
talem Dei vocantis nos *πρόθεσις*, qua tamen paucos per ver-
bum Evangelii velit converti & salvari, reliquis absoluto
quodam odio reprobatis.

XI.

Quandoque verò consideratur *πρόθεσις* Dei in voca-
tione Evangelica, respectu hominum vocatione utentium, vel
non. Quorum qui vocati quidem sunt, sed non obtempe-
rant, dicuntur *κακλήμενοι*, Matth. 22. Luc. 14. quales erant
Pharisæi, qui aspernati sunt Dei *βλάψ* adversus semeti-
psos, Luc. 7. v. 30. Hi, quòd non convertuntur verbo, sed

Vocato-
rum disse-
rentia.

indurantur, id totum sibi imputent. Estque hic eventus vocationis non κατὰ, sed παρὰ πρόθεσιν θεῶν. Propositum enim Dei est, non ut homines, contemnendo verbum, perseverent in peccatis, aut etiam iudicium gravius sibi accersant, sed ut conversi salventur.

XII.

Alii vocationem factam per prædicationem Evangelii amplectuntur, & in regniis nuptiis comparent, & hi dicuntur κλητοί, Matth. 20 & 22.

XIII.

Impii in cœtu vocatorum, Horum vicissim aliqui aut non serid amplectuntur Evangelii vocem, sed simulatè, dum vel fascinati sunt pravis opinionibus, aut indulgent securitati & licentiæ carnis, aut polluti sceleribus contra conscientiam, atque interim prætexunt speciem pietatis, 2. Tim. 3. Verbo fatentur, se nosse Deum, factis autem negant. Tit. 1. In his vocatio Dei quoque non assequitur finem sibi propositum, non culpa Dei, sed hominum.

XIV.

Renati ad tempus. Alii verò in numero vocatorum verè sunt renati, donati Spiritu sancto & remissione peccatorum, hi dicuntur Heb. 3. v. 1. κλίσεως ἐωθρανίς μέτοχοι. Et ad hos pertinent exhortationes Spiritus sancti, ut dignè ambulent vocationi suæ, qua vocati sunt, Eph. 4. v. 1. ut firmam faciant per bona opera vocationem suam 2. Pet. 1. v. 10. ut initium substantiæ firmum usque ad finem retineant. Heb. 3. v. 1. 14.

XV.

Sed quia etiam, qui semel verè renati sunt, non omnes his admonitionibus Spiritus sancti obtemperant, sed aliqui eorum retrò conversi ad seculum post Satanam, redeunt ad inquinamenta huius Mundi & finaliter excidunt gratia Dei, ac damnantur. Ideo in his quoque vocationis divinæ πρόθεσις non sortitur exoptatum finem, quandoquidem ea non tantum ad actum vocationis, nec tantum ad initium apprehensionis ejusdem, sed etiam ad complementum & finalem perseverantiam refertur.

XVI.

Perseverantes in fide. Postremò sunt in numero vocatorum, qui per Spiritus sancti gratiam renati & sanctificati exhortationibus divinis morem gerunt, & vitando peccata contra conscientiam Spi-

Spiritum S. in se habitantem non contristant vel exēcutiunt :
Nec patiuntur, se à bono proposito ulla ratione dimoveri, sed
perseverantes usque ad finem æterna gloria coronantur.

XVII.

Hi quia finem τῆς προθέσεως cœlestis vocationis inclusum
assequuntur, dicuntur sancti καλῶς κατὰ προθεσιν θεῶ Rom. 8.
v. 28. 2. Tim. 1. v. 9. Deus vocavit nos vocatione sancta
κατὰ ἰδίαν προθεσιν καὶ χάριτι. Et hi sunt Electi & κεχαριστω-
μένοι in Christo Eph. 1. qui sunt τῶς κυρίως, et Domino noti. 2.
Tim. 2. v. 19. diligentes Deum, conformes imagini Filij Dei
& æternūm glorificandi.

XVIII.

Præscientia vox interdum de absoluta Dei sapientia &
scientia omnia præterita, præsentia & futura bona & mala ab
æterno ἐν τῷ ὄντι intuente usurpatur. Sed hæc significatio h.
I. admitti nequit, neq; enim de omnibus creaturis, earūve
prædestinatione, sed de solis hominibus loquitur Apostolus.

XIX.

Interdum Præscientia Dei cum eius gratiosa prædesti-
natione seu electione conjungitur. ut Rom. 8. Quos præsci-
vit, hos prædestinavit 1. Pet. 1. Electi secundum præscienti-
am Dei Patris. Et in hac significatione, qualinam objecto Dei
præscientia terminetur, hoc seculo contenditur in Ecclesia.

XX.

Nonnulli, Præscientiam hanc, statuunt, ad omnes ho-
mines referendam esse, quos, quia Deus præscivit nascituros
in hunc mundum, ideo vniversos ad vitam æternam præde-
stinasse, ab iisdem affirmatur.

XXI.

Cui opinioni, vel potiùs depravationi, textus Apostolicus
evidenter contradicit, tam in præcedentibus verbis, quàm se-
quentibus. Loquitur Apostolus verbis immediatè præceden-
tibus de salutari fine & eventu calamitatum, quòd nimirum
omnia cooperentur in bonum, non omnibus hominibus, sed
his, qui diligunt Deum, qui secundum propositum vocati sunt.
His verbis subnectit rationis loco Apostolus sequentia: ὅτι
οὗτος προέγνω καὶ προώρτισε. XXII.

At nulla est consecutionis ratio in argumento Paulino,

ex sententia adversariorum intellecto: Quoscumq; Deus præscivit & prædestinavit. his omnia cooperantur in bonum. Deus omnes homines præscivit & prædestinavit: Ergo his, qui Deum diligunt & secundum propositum vocati sunt, omnia cooperantur in bonum, ubi quaternitatem terminorum nemo non agnoscit: Et mediū, ex quo inferri debebat hæc conclusio, falsum est, nimirum omnibus hominibus omnia cooperari in bonum, neq; id affirmat Apostolus.

XXIII.

*Connexio
membrorum
in dicto
Apostoli:*

Quin etiam sequentia verba textus eandem interpretationem manifestæ falsitatis arguant: Monstrat enim Apostolus ordinem, quo Deus decretum æternæ prædestinationis absolvit, & in actum deducit, videlicet vocatione, justificatione & glorificatione. Quos prædestinavit, hos vocavit: Quos vocavit, hos & justificavit: Quos justificavit, hos & glorificavit.

XXIV.

Hic ipsa rei evidentia ostendit, semper prius membrum posterioris limitatione definiri. Omnes enim glorificandi justificantur, sed non contrà omnes justificati glorificantur: Plurimi enim non perseverant. Ita omnes justificandi vocantur: Sed non contrà omnes vocati justificantur: Plurimi enim sunt hypocritæ.

XXV.

unde perspicuum est, vocationis & justificationis beneficium latius se extendere, quàm glorificationis: Sed electi & prædestinati omnes glorificantur, teste Apostolo. Non omnes igitur homines prædestinati: Ergo neq; hoc modo præcogniti: Quos enim præscivit, hos prædestinavit.

XXVI.

Ad hæc propositum Apostolo est hoc loco non prædocere, quàm latè se diffundat divina prædestinatio, multine, an aliqui, vel omnes ei sint inclusi: Sed quàm certa & quo ordine ab æterno facta sit, & in tempore detur executioni: Priora enim duo membra, præscientia & prædestinatio ad æternitatis abyssum referenda sunt: posteriora tria ad realem æterni decreti executionem pertinent.

X XVII.

Quare imperitè ex hoc loco concluditur universalis omnium hominum prædestinatio, cùm eadem ratione inde secuturum esset, omnes homines actu ipso esse κλητῆς vocatos, justificatos, & proinde non tantùm ἐκλελεγμένους, sed etiam ἐκλεκτοῦς, quod qui affirmat, aut semel fervore certaminis prolaturum, ὡς πρὸς τὴν θεοῦ διαφυλάττωσιν tueri conatur, is in universa religionis Christianæ principia impingat, necesse est.

XXVIII.

Siquidem igitur præscientia Dei, respectu æternæ prædestinationis limitata, non potest indifferenter omnibus omnino hominibus applicari, sed tantùm aliquibus, iterum hinc duo sententiarum genera sese offerunt, alijs eam absoluta Dei operatione definitibus, alijs ordinata.

Præscientia determinata vel absoluta Dei voluntate, vel

XXIX.

Calviniani arbitrantur, Deum ex mero, simplici & absoluto beneplacito suo quosdam homines ex tota massa humani generis gratiosè prævidisse, pro suis agnovisse & prævidendo destinasse ad salutem, sine ullo intuitu fidei illorum in Christum, aut incredulitatis: Atq; ita præscientiam cum prædestinatione confundunt. Quid enim est gratiosè prævidere & pro suis agnoscere, aliud, quàm prædestinare?

conditione hominum.

XXX.

ut autem illa aliàs distincta sunt, dum illa noticiam, hæc causam notat, illa ad essentialis idiomatos, hæc ad actionis Dei gratiosæ descriptionem refertur: Ita hoc loco distinguenda esse, patet: alióqui tautologia foret in textu Apostoli, dicentis: Quos prædestinavit, hos prædestinavit.

Differètia inter præscientiam & prædestinationē.

XXXI.

Necesse est igitur, præscientiam non ad quosdam homines simpliciter, quatenus tales, referri: Sed aliud quippiam constitui, quo terminetur. Id autem vel est nostrum, ut sunt opera nostra, propter quorum prævisionem nos eligi à Deo, aliquando sensit Augustinus, ut ipse fatetur. Verùm nil est nobis, propter quod Deus nos eligat, quippe qui ipsa electione omnium nostrum conatum pietatis antevertit.

Lib. 1. Re-tracat. cap. 23.

XXXII.

Vel deniq; est quiddam alienū, quod tamen certo quodam modo fit nostrū, idq; tanti est pretij, ut illius intuitu eligamur

Deus præscit in ad nobis.

Christum ad vitam æternam: Id verò solus est Christus Iesus, in quo fide apprehensum. electi sumus ab æterno, ante jacta fundamenta Mundi.
XXXIII.

Dupliciter vicissim consideratur Christus respectu generis humani. Primum ratione thesauri gratiæ, acquisiti & parti omnibus hominibus, qua ingreditur prædestinationis articulum ratione meriti: Deinde ratione applicationis, quatenus Christum, eiusque meritum fide apprehendimus, & Deus Pater imputat nobis Filij sui obedientiam & meritum in eum credentibus.

XXXIV.

Præscientia universalis & determinata.

Hinc nascitur præscientiæ divinæ, quatenus cum æterno electionis decreto conjuncta est, determinatio: Etsi enim ratione præscientiæ generalis omnes homines Deo sunt notissimi, & ratione voluntatis antecedentis Deus omnes homines vult salvos fieri. Tamè quia simul Deus considerat, non omnes credituros in Filium, sine quo, & extra quem neminem peccatorum unquam salvari voluit, idcirco quos vidit constanter in Christum credituros hos ad vitam æternam prædestinavit, cæteris non absoluto quodam decreto, sed propter antegressam incredulitatem reprobatis.

XXXV.

ut igitur ad textum revertamur, consolatur Apostolus mentes piorum, consternatas ex consideratione crucis & æternæ prædestinationis, demonstrans, hanc esse immotam Dei voluntatem, ut qui ad salutem electi sunt, per crucem reddantur *ὁμομορφοι* imaginis filij sui, ut ipse sit primogenitus in multis fratribus, quod æternæ sapientiæ decretum cum sit immutabile, necesse est, ut nos illi reverenter submittamus.

XXXVI.

Postquam ergo duobus prioribus membris ostendit, quid ab æterno Deus prævidendo & prædestinando circa salutis nostræ mysteriū egerit: Sequenti versu ostendit, qua ratione & quo ordine divinæ prædestinationis effectus in hominibus perficiatur, videlicet vocatione, justificatione et glorificatione.

XXXVII.

Prædestinatio.

Est enim prædestinationis decretum in se mysterium æter-

æternis temporibus tacitum & in Deo absconditum: Pate- Prædica-
factio verò ejus fit per prædicationem Evangelij, Rom. 16. tio, justifi-
Executio in justificatione: Finis in glorificatione. catio, glo-
rificatio.

PORISMATA,

I.

Hinc liquet, non esse prædestinationis decretum à priori ex abscondita Dei voluntate inquirendum, sed ex revelata. Neque enim aliud de nobis Deus decrevit, quàm in tempore annunciari curat. Nec sunt contradictoriæ voluntates Deo affingendæ.

II.

Extra cœtum vocatorum nullos electos esse, dicente Paulo: Quos prædestinavit, hos & vocavit.

III.

Fidem non ingredi electionis articulum, quatenus est nostrum quoddam opus, sed quatenus Christum apprehendit, perinde ut in justificationis articulo declaratum est disputationibus præcedentibus.

IV.

Prædestinationem non esse vel ex nuda & sola prævisione Dei, vel ex simplici Dei voluntate, qua vult omnes homines salvari, tantùm judicandam, sed præscientia & voluntate limitata seu ordinata, certisque medijs ad certum finem determinata.

Non propriè verò & univocè omnes homines esse electos, sed tantùm eos, qui in Christum Iesum credunt & in ea fide usque ad finem perseverantes glorificationis æternæ fiunt participes.

Quarta tentatio de finali perseverantia.

I.

Postremò cum audiunt piæ mentes ex præcedenti commemoratione, eos esse in numero Electorum Dei, qui non modò in Christum credunt, sed etiam in ea fide perseverant usque ad finem, variè anguntur de dono finalis perseverantiæ.

E

Et

*Antithesis
errorum.*

II.
Et Pontificii quidem nugantur, neminem de finali sua perseverantia, certum esse posse ante finem vitæ, ac proinde de certitudine salutis & electionis gratiæ perpetuò dubitandum.

III.

Calviniani docent, eos, qui semel verè renati & Spiritu sancto donati sunt, deinceps hoc donum nullis, quantumvis atrocibus, sceleribus contra conscientiam admisis, amittere posse, sed eos perpetuò esse & manere Dei filios, templa & domicilia Spiritus sancti, & retinere fidem & spem æternæ beatitudinis, quicquid denique agant.

IV.

*Contra
Pontificio-
rum do-
gma.*

*Vide disp.
ex cap. 5.*

Vtrinque à media & regia via disceditur: Neque enim abducendæ sunt mentes ad Pontificiam dubitationem de gratia Dei, cum tot extent divinæ promissiones, Deum non tantum velle operari initium conversionis, sed etiam conservare bonum depositum nostrum usque in illum diem, 2. Tim. 2. Philip. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere. Philip. 1. Qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Iesu Christi. 1. Cor. 10. Fidelis est Deus, qui non sinit, nos tentari supra vires, sed dat cum tentatione eventum.

V.

Neque etiam confirmanda est Epicurea securitas Calvinianorum, quasi renati non possint denuo excidere gratia Dei, cum Paulus de se testetur, quod possit fieri reprobus, 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne, dum alios doceo, ipse reprobus fiat, de quo capite 11. plenius dicetur, volente Deo.

VI.

Veri autem fontes consolationum in tentatione de finali perseverantia monstrantur hoc textu Apostoli, à v. 31. usque ad finem. Fatigant autem pias mentes hac de re cogitantes, 1. Potentia & multitudo hostium, insidiæ diaboli, accusatio peccati, afflictio mundi, illecebræ carnis, fulmina Legis. 2. Gravitas & atrocitas calamitatum, affligentium pios, quales sunt tribulatio, angustia, fames, persecutio, nuditas, periculum, gladius.

Priori

VII.

Priori tentationi opponit Apostolus conspectum potentiae & misericordiae Dei & Salvatoris nostri Christi Iesu: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Nisi idem etiam contra Deum niti velit. At vultne Deus nos juvare? Quid ni? Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis eum tradidit: Si dedit id, quod majus est, videlicet Filium: Quomodo non cum eo reliqua omnia nobis donaturus esset? Si accusat te lex, & peccatum condemnat: Deus est major lege & peccato, qui electos justificat, & Christus pro nobis interpellat, & quidem is, qui pro nobis mortuus, resurrexit, & sedet in dextera Dei. Terroribus igitur conscientiae opponenda est potentia & misericordia Dei & meritum atque intercessio Christi, quae longè superant omnium creaturarum conatum.

*Paraphras
sis textus.*

VIII.

Posteriori tentationi, de multitudine, & gravitate calamitatum & persecucionum, quibus pii in hac vita subjecti sunt, & ne eis frangantur, ut studium pietatis abjiciant, extimescunt: opponit Apostolus 1. immortuum amorem Dei erga nos. 2. latissimam spem victoriae & liberationis ex omnibus malis, v. 37.

IX.

Non loquitur de dilectione, qua nos Deum diligimus, nec vult, ut in calamitatibus eam intueamur, quae admodum est imperfecta, languida & lubrica. Sed de dilectione, qua ipse dilexit nos v. 37. Et certus est Apostolus, nos nullo diaboli astu aut potentia, nullisque rebus, neque secundis, neque adversis ab ea separari posse. v. 38 & 39. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altum, neque profundum, neque creatura alia potuerit nos separare à charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro cui sit laus, honor, virtus, gloria & gratiarum actio in secula sempiterna, Amen,

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to fading and bleed-through.

AB 22 841 (1)

ULB Halle 3
002 043 793

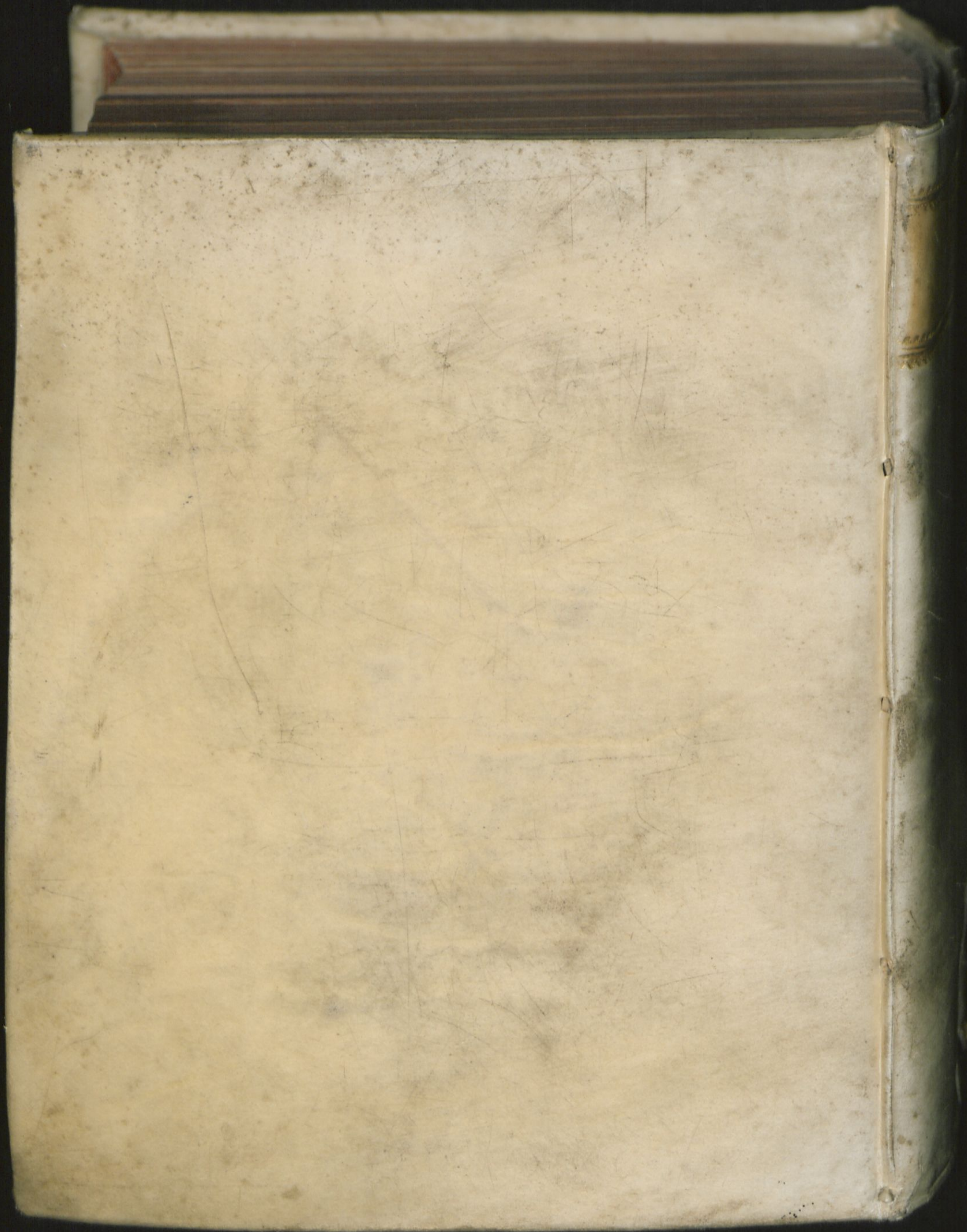

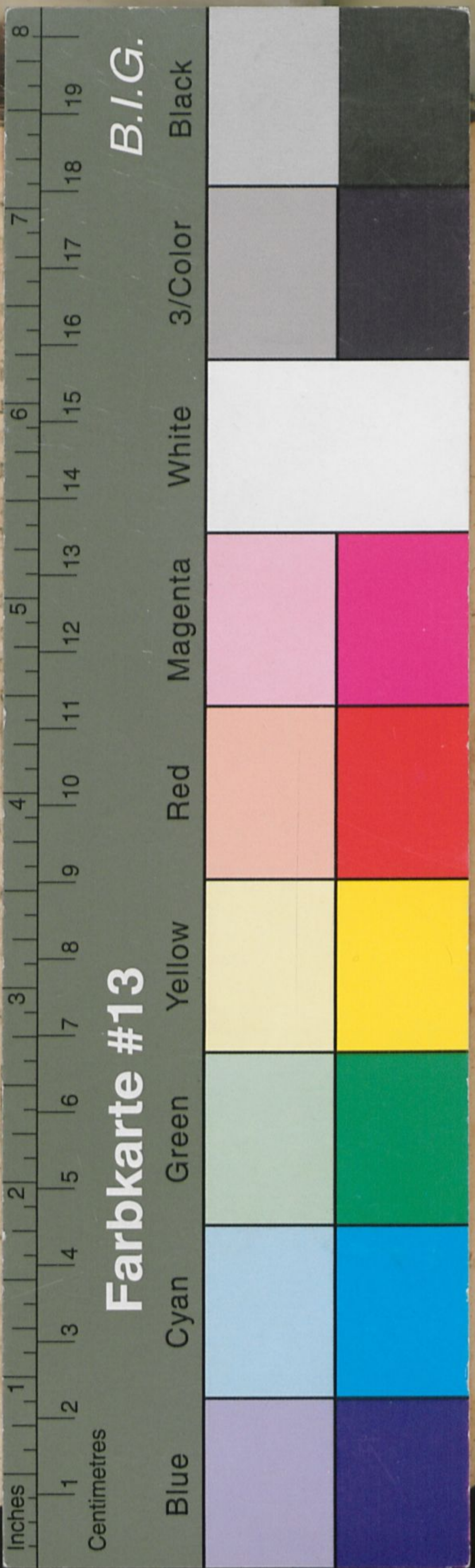
Sb.

W19

Hilf.

17, No 13

DISPUTATIO DECIMA
EX EPISTOLA PAU-
LI AD ROMANOS, PRO-
PONENS ^{ἀνάλυσις} CAPITIS

OCTAVI,

*Cujus positiones, divina adjuvante
gratia,*

PRÆSIDE DAVIDE RVN-
GIO, S. THEOLOGIÆ DOCTO-
*re & Professore in Academia Vitebergensi
publico, in privato disputationum Theolo-
gicarum collegio defendet, 10 Julij
horis matutinis,*

M. IOACHIMVS GRYPHIVS
HAMBVRGENSIS.

VVITBERGÆ
Excusa typis Simonis Gronenbergij.
M. D. XCVI.

